

(1) לסיים את המקורות מדף 27

[בענין ישוב א"י, ע"ע שו"ת באהלה של תורה (הרב יעקב אריאל) ח"ב סי' ל']

(2) בענין שייר קרקע כל שהוא:

רש"י, תוס', רש"י מב. ד"ה לא יצא בן חורין [וע"ע רעק"א שם], תורת גיטין כאן על רש"י ד"ה לא יצא בן חורין רי"ף בסוגיין, [ראב"ד על הרי"ף], ר"ן שם ד"ה אמר ליה ההוא מתניתין רשב"ם ב"ב קמט: ד"ה שייר קרקע כל שהוא, שם קנ: ד"ה דאנן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה, ר"י מיגש שם ושם רמב"ם עבדים ז:א

בענין מחלוקת רש"י ותוד"ה לעולם:

רמב"ן ד"ה הא דתנן הכותב כל נכסיו לעבדו (עד "ואסיקנא לשמעתינ"), [מאירי ד"ה זה שביארנו בכותב כל נכסיו] רמב"ם וראב"ד הל' זכיה ומתנה ג:ה, [מ"מ כ"מ ומגדול עוז שם] קובץ שעורים קובץ ביאורים גיטין אות ח, [קובץ שעורים ח"ב סי' לד], שיעורי הרב "בענין הכותב כל נכסיו לעבדו" אות ג

[בענין אחד מריבוא שבהן – רש"י ד"ה עד שיאמר, חידושים מכתב-יד המיוחסים לריטב"א סוד"ה ד"ה שייר קרקע כל שהו "ור"ש אומר לעולם הוא בן חורין ...", רמב"ם פירוש המשנה פאה ג:ט]

(3) בענין פלגינן דיבורא:

רמב"ן כאן "ואסיקנא לשמעתינ ...", [רמב"ן מכות ז. ד"ה אלעא וטוביה]

[מרדכי סי' שכג]

ירושלמי כאן "היה כתוב בו מתנה ואמר ... כשתי כתי עדים כשרים לזה ופסולים לזה", ירושלמי כתובות יא:ה, [ירושלמי מכות א:ז "כתב כל נכסיו לשני בני אדם ... כשתי כתי עדים כשרים לזה ופסולים לזה"]

ר"י מיגאש מסכת בבא בתרא דף קמט עמוד ב - דף קנ עמוד ב

שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין. פירש שכיון שבדבור אחד הקנה לו עצמו בכלל כל נכסיו נעשה גוף העבד עם שאר הנכסים כדבר אחד וכיון ששייר בנכסים אותו קרקע כל שהוא נעשה כאילו שייר בגוף העבד משום דלא פלגינן דיבורא והוה ליה כמי שכתב לעבדו גט חירות ואמר לו הרי את בן חורין חוץ מידך חוץ מרגלך שאינו בן חורין. ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר וכו'. פירוש שיש לומר שאותו שייר בגוף העבד עצמו הוא. אבל אם לא שייר אלא כקרקע כל שהוא אף על פי שבדבור אחד הקנה לו עצמו בכלל הנכסים פלגינן דיבורא ובנכסים שייר בגוף העבד לא שייר.

אמר ליה אנן משום דלאו כרות גיטא וכו' פירוש אנן לא מפרשינן דטעמא דעשו מטלטלי שייר אצל עבד משום דעבדא מטלטלי היא ומטלטלי למטלטלי הוה שייר אלא משום הכי עשו מטלטלי שייר אצל עבד דלאו כרות גיטא הוא ואפילו הוה עבדא כמקרקעי אמרינן דעשו מטלטלי שייר אצל עבד משום דלאו כרות גיטא שכיון ששייר לעצמו נמצא שיש לו לאדון זכות בגט וכיון שיש לו זכות בו הוה ליה כמי שכתב לעבדו גט לחירות וכתב בו האדון לעצמו זכות באותו גט דאינו גט כריתות.

תורת גיטין מסכת גיטין דף ח עמוד ב

ברש"י ד"ה לא יצא ב"ח אבל הכא דנחית לשירותא אמרינן לדידי' נמי שייר וכו' ולכאורה יש להקשות מ"ש ממי שנתן נכסיו לאחר חוץ מקרקע פ' דקונה הכל חוץ מהשייר ולא אמרי' כיון דנחית לשירותא שייר נמי עוד נכסים. אך זה אינו דהא הר"ן כתב בסוגיין דבשאר מקבלי מתנת סגי כשאמר נכסי אבל בעבד בעינן שיאמר כל נכסי דוקא שיהיה העבד בכלל וכתב הטעם משום

דצריך שיהיה גיטו וידו באין כאחד לכן צריך שיאמר כל וכיון דשייר א"כ כל לאו דוקא והוי כאלו לא כתב כל כלל וממילא העבד לא קנה עצמו משא"כ בשאר מקבלי מתנה דא"צ לכתובת כל רק בנכסי סגי ואינו מזיק השיור. ועוד דכיון דלא אמר עצמך ונחית ג"כ לשיורא מפרשינן שהוא אינו בכלל המתנה רק שהוא יהי' המקבל מתנה ולא המתנה:

קובץ שעורים קובץ ביאורים גיטין אות ח

(ח) [דף ט ע"א] תוס' ד"ה לעולם. פ' בקונטרס מדקאמר ר' שמעון לעולם משמע וכו'. ול"ש היכא דלא קנה, כגון שלא הזכיר קרקע ששייר, דהשתא לא קנה שום קרקע, דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר וכו'. וקשיא אף על גב דלא הזכיר שם קרקע מ"מ קנה כל קרקע דאית ליה וכו', כדתנן פ' בית כור חצי שדה אני מוכר לך יניח לו חצי שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחטונה. והראשונים ז"ל הוסיפו עוד להקשות על דברי רש"י מסוגיא דמנחות ק"ט דמבואר שם דהאומר בית בבתי או שור בשורי אני מוכר לך דקנה בית אחד או שור אחד, ועוד תמוהין דבריו מאד בסברא, מה שכתב שמכל שדה ושדה ידחה אותה שיאמר היינו ההוא דשייר, ולמה, הלא ממ"נ אית ליה נכסים גביה. והנראה לענ"ד שלא אמר רש"י זה אלא בקנין שטר אבל לא בשארי קנינים, דהא כל קנינו של שטר אינו אלא ההוכחה שממנו, ואף דל"א לא בעינן שיהא מוכח מתוכו, היינו דגם אם ההוכחה אינה בתוך השטר עצמו אלא חוצה לו גם אז השטר כשר, אבל אם לא יהיה מוכח כלל, לא בתוך השטר ולא מחוצה לו, אין עליו שם שטר כלל אלא חספא בעלמא. וא"כ כשכותב לו בית בבתי אני מוכר לך בשטר ואינו עושה קנין אחר, האריך יקנה בית אחד, דהא על כל בית ובית אין כאן שטר, דהא קנינו של שטר הוא ההוכחה, וכיון דעל כל חפץ ביחוד ליכא הוכחה שהוא שלו, א"כ גם שטר אין כאן ובמה יקנה. אבל אם מקנה לו בכסף או בקנין סודר שדה אחת משדותיו בודאי קנה אלא שיד לוקח על התחטונה וכמ"ש התוס' וע"ז לא חלק רש"י מעולם. וא"כ מה שהקשו עליו מכל הסוגיות דמוכחי דקנה דבר שאינו מסוים היינו בשארי קנינים אבל בקנין שטר צדקו דברי רש"י ז"ל מאד דאינו מועיל.

שיעורי הרב (סולובייצ'יק) מסכת גיטין דף ט עמוד א

ג. שיטת רש"י בשייר שדה שאינה מסויימת כתב רש"י (ד"ה עד) שאם האדון נתן כל נכסיו לעבד חוץ מבית כור בשדה שאינה מסויימת לא קנה שום קרקע. והקשו התוספות על רש"י (ד"ה לעולם), "וקשיא אף על גב דלא הזכיר שם קרקע מ"מ קנה כל קרקע דאית ליה אלא שיד העבד על התחטונה ויקח האדון לעצמו בית כור מעידית שבנכסים כדתנן בפרק בית כור חצי שדה אני מוכר לך יניח לו חצי שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחטונה". והראשונים תירצו דמיירי התם בנשתעבד מתחילה להקנות לו הפחות שבהם.

ועפ"ז נראה לבאר שרש"י מחלק בין שעבוד לבעין. שאם נכסי שמעון משועבדים לראובן חוץ מבית כור קרקע אז ראובן גובה הכל חוץ מבית כור עידית שנשאר ביד שמעון, אבל אם יש לראובן בעין ביד שמעון ולא ידעינן איזהו אז אמרינן בכל נכסי שמעון המוציא מחבירו עליו הראיה, וראובן אינו זוכה בכלום דהא אין לו שעבוד בנכסי שמעון. ובסוגיין, שהאדון נתן כל נכסיו להעבד ושייר שדה שאינה מסויימת, יש להעבד בעין שאינו מבורר ביד האדון, ובזה סובר רש"י שהמוציא מחבירו עליו הראיה והעבד אינו זוכה בכלום.

אולם לדברינו נותר קשה, למה אומר רבי מאיר שלא יצא בן חורין, הלא שטר זה הועיל למונות, שהעבד קונה בו נכסים אלא שאינו יכול לגבותם משום שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ובכה"ג יש לשטר להועיל גם לשחרור.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת גיטין פרק א הלכה א

היה כתוב בו מתנה ואמר בפני נכתב ובפני נחתם מאחר שעררו בטל אצל הגט עררו בטל אצל המתנ'. [דף א עמוד ב] או מאחר שעררו בטל אצל הגט עררו קיים אצל המתנה. תנינן דבתרה אחד גיטי נשים ואחד שיחרורי עבדים שוין במוליך ובמביא. היה כתוב בו מתנה ואמר בפ"נ ובפני נחתם מאחר שעררו בטל אצל הגט עררו קיים אצל המתנה. או מאחר שעררו קיים אצל המתנה עררו קיים אצל הגט. כתב כל נכסיו לעבדו את אמר הוא גיטו הוא מתנתו. מה את עבד לה. כגט הוא ועררו בטל. או כמתנה הוא ועררו קיים. וייבא כהדא כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו עדים כשרין לזה ופסולין לזה. ר' אילא בשם ר' אמי אתפלגון ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר מאחר שהן פסולין לזה ופסולין לזה וחרנה אמר כשרין לזה ופסולין לזה. [דף ב עמוד א] ר' מנא לא מפרש. ר' אבין מפרש ר' יוחנן אמר מאחר שהן פסולין לזה ופסולין לזה. וריש לקיש אמר כשרין לזה ופסולין לזה. אמר ר' אלעזר מתניתא מסייעא לר' יוחנן מה השנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטיילה אף הג' נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטיילה. ר' יעקב בר אחא אמר אתפלגון ר' חנינא חברין דרבנין ורבנין. חד אמר יאות א"ר לעזר. וחרנה אמר לא א"ר לעזר יאות. מ"ד יאות א"ר אלעזר נעשית עדות אחת וכאיש אחד בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומ"ד לא א"ר לעזר יאות נעשה כשתי כתי עדים כשרים לזה ופסולים לזה

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת כתובות פרק יא הלכה ה

מתני' ... היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים:

גמ' עד כדון בשמכרוה להן בארבע שטרות מכרה להם בשטר אחד תפלוגתא דרבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאיתפלגון כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו העדים כשירין לזה ופסולין לזה ר' הילא בשם ר' יסא איתפלגון ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה וחרנה אמר כשירין לזה ופסולין לזה רבי מנא לא מפרש ר' אבין מפרש ר' יוחנן אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה ור' שמעון בן לקיש אמר כשרין לזה ופסולין לזה אמר ר' לעזר מתניתא מסייע לרבי יוחנן מה השנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עידותן בטילה אף השלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה מניין אפי' מאה תלמוד לומר עידים ר' יעקב בר אחא אמר איתפלגון ר' חנניה חברין דרבנין ורבנין חד אמר יאות אמר ר' לעזר וחרנה אמר לא אמר ר' לעזר יאות מאן דמר יאות אמר ר' לעזר נעשית עדות אחד מאיש אחד ומאן דאמר לא א"ר אלעזר יאות נעשית כשתי כיתי עדות כשירין לזה ופסולין לזה: